

MIROŚŁAWA TROJAN

Uwarunkowania i społeczne funkcje
fotografii w Wielkopolsce

Praca magisterska napisana pod
pod kierunkiem profesora
K.Kwaśniewskiego w Instytucie
Socjologii Uniwersytetu im.Adama
Mickiewicza w Poznaniu

Spis treści:

I. Wstęp	
1. Cel i problematyka.....	str 2-4
2. Stan badań.....	str 5-11
3. Źródła i techniki badawcze.....	str 12
4. Metody pracy.....	str 13 -14
II. Analiza rynku fotograficznego za rok 1974	
w byłym województwie poznańskim.	str 15 -21
III. Analiza materiałów negatywnych i ich wewnętrzna struktura.	str 22-30
IV. 1. Badanie czynników wpływających na działalność fotoamatora.	str 31-47
2. Funkcje fotografii w działalności amatorskiej.	
V. Wnioski końcowe.	str 48-50

W s t ę p

Fotografia jest tą dziedziną sztuki, która zakreśla coraz szersze kręgi, tworzy nowy typ twórcy bez profesjonalnego wykształcenia, bez szczególnych przygotowań. Stwarza szansę każdemu, kto ma ochotę utrwalić siebie, swoich bliskich, swoje otoczenie, swój czas, tworzyć pamiątkę, dokument.

Coraz szybszy postęp techniki w tej dziedzinie stwarza możliwości mikro-makrofotografii, fotografii w podczerwieni i przestrzennej kolografii.

Rzeczywistość w fotografii może być przekształcana, ^{ryś}przeupowywana przez obiektywy, fotomontaże, jak i stwarzać wrażenie iluzji, wier- nie ją kopiować.

Fotografia poszerza zakres naszego widzenia, jego ostrość, stwarza nowe możliwości komunikowania się między ludzmi. Jest zapisem mechanicznym, obiektywnym o dużej sile wiarygodności i realizmu. Daje możliwości utrwalenia czasu, tworząc złudzenie zatrzymania, zabalsamowania go. Technika sprawia, że obsługa operatorów fotograficznych staje się coraz prostrza, zapis jej coraz doskonalszy, a ceny aparatów układają się w bardzo szeroki wachlarz. Te i inne walory przyciągają rzesze ludzi, którzy na swój własny użytek zajmuje się fotografią.

Cel i problematyka

Praca ma charakter poznawczy. Celem naszej pracy jest zbadanie w jaki sposób zmieniają się funkcje fotografii z funkcji komunikacyjnej na ekspresyjną, w działalności amatorów.

Będziemy analizować wpływ różnych czynników na działalność fotograficzną oraz zbadamy funkcje jakie pełni fotografia amatorska w życiu społecznym. Wagę i rangę społeczną działalności tej grupy najdobitniej odzwierciedli liczba osób posiadających aparaty fotograficzne. Obecnie szacuje się, że ilość aparatów w Polsce wynosi 2.500 tysięcy. Jest to liczba bardzo pokaźna, zwiększająca się z roku na rok, lecz nie wszystkie aparaty są w posiadaniu fotoamatorów. Możemy w przybliżeniu założyć, że około 100 tysięcy aparatów jest użytkowanych przez: fotografów rzemieślników, których jest kilka tysięcy, przez Związek Polskich Artystów Fotografików, fotoreporterów oraz fotografów pracujących w różnych instytucjach i zakładach. Zakładamy więc, z niewielkim błędem, że 2.400 tys. aparatów fotograficznych jest w posiadaniu fotoamatorów. Z tej liczby zrzeszonych w Federacji Amatorskich Stowarzyszeń Fotograficznych jest 6 tys. obejmującej całą Polskę. Liczby te odzwierciedlają społeczną rangę problemu ruchu amatorskiego i pozwalają nam zaliczyć go do jednej z najbardziej masowych form aktywności kulturalnej.

Potrzeba fotografowania i fotografii okazuje się być masową, lecz możemy stwierdzić, że nie jest w pełni zaspakajana. Istnieją duże braki w dziedzinie literatury fachowej, podręczników i almanachów fotograficznych.

"Foto" jest jednym miesięcznikiem fachowym, lecz nakład 32 tys. jest zbyt niski jak na 2.400 tys. zainteresowanych. Występują również braki w zaopatrzeniu rynku. Istnieją też braki w dziedzinie szkolnictwa, gdyż nie ma szkół dających profesjonalne wykształcenie na wysokim poziomie, a technika dla laborantów fotografii nie rozwiązuje problemu. Potrzebę pracy poświęconej badaniom fotoamatorów potwierdza fakt, że w literaturze polskiej nie znajdujemy żadnych empirycznych badań dotyczących tej grupy amatorów.

Rozważania teoretyczne na temat fotografii są fragmentaryczne i występują w kontekście innych problemów, najczęściej związane są z historią sztuki a zwłaszcza z malarstwem bądź też z estetyką i teorią filmu. Praca ta bada nieprofesjonalistów, amatorów działających bez specjalnego przygotowania, zachęconych łatwością obsługi aparatów fotograficznych, dostępnością cen tych aparatów oraz stereotypem dotyczącym łatwości wykonywania zdjęć. Zapis mechaniczny jakim jest fotografia daje szerokie możliwości, aktywności kulturalnej i twórczej przez to, że nie stwarza barier zarówno obiektywnych jak i nieobiektywnych, przez co staje się ruchem masowym, demokratycznym.

Interesujący nas w pracy problem będzie brzmiał: czy długość praktykowania w dziedzinie fotografii wpływa na zmianę funkcji tejże /fotografii/ od traktowania utylitarne do prób artystycznych.

Chcemy przeanalizować wpływ samej aktywności fotograficznej na

ewentualną zmianę funkcji fotografii. Istotną dla nas kwestią jest to czy zjawisko wyżej omawiane będzie zachodziło w całej grupie przebadanych respondentów czy też dotyczy tylko pewnych kategorii amatorów. W związku z tym będziemy analizowali czy istnieje wpływ wcześniejszych zainteresowań sztuką na sposób uprawiania fotografii.

Stan badań

Jak już wspomnieliśmy wcześniej nie ma w socjologicznej literaturze polskiej żadnych empirycznych badań dotyczących twórczości fotoamatorów.

Przejdziemy zatem do analizy pojęć, którymi będziemy posługiwać się w następnych rozdziałach pracy oraz poruszymy pewne problemy teoretyczne dotyczące fotografii i jej społecznego odbioru.

Rozpatrując uwarunkowania i funkcje fotografii w działalności fotoamatorów musimy zastanowić się do jakiej kategorii zaliczymy "potrzebę fotografowania". Do naszych rozważań przydatny będzie podział przeprowadzony przez Chombart de Lanwe na kategorię potrzeb-zobowiązań i potrzeb-aspiracji.

Potrzeby-zobowiązania to te, które są określone przez akceptowane normy społeczne a zaspokajanie ich jest nieodzowne dla zachowania jednostki przy życiu, względnie zapewniają jej akceptację społeczną w warunkach jej społecznego bytu. Potrzeby-aspiracje wykraczają spoza aktualne wymagania, wynoszą one człowieka na wyższy poziom w kierunku rozwoju, postępu. Chombart de Lanwe przyznaje wyższość wartościom-aspiracjom nad wartościami-zobowiązaniami, lecz tym ostatnim przypisuje pierwszeństwo w sensie kategorycznej konieczności. Autor określa aspiracje jako pragnienia rozbudzone przez wyobrażenie i modele kulturalne i stale się odnawiające. Koncepcja ta uwzględnia wiele aspektów potrzeb pod kątem dowolności lub konieczności, charakterem

INDYWIDUALNEGO

indywidualnego lub społecznego, zachowań lub wyobrażeń, środków lub celów.

Musimy również wprowadzić kategorię wartości. Stanisław Ossowski^{2/} przeprowadził podział wartości na odczuwane i uznawane a także dokonał kombinacji wyróżnionych kategorii. Czesław Martusewicz^{3/} analizując ten podział przypisał wartościom odczuwanym dynamizującą funkcję motywacyjną, natomiast wartościom uznawanym kierunkową modyfikującą wobec motywacji wartości odczuwanych oraz podkreślił, że wartości odczuwane cechuje większy stopień emocjonalności i większy konserwatyzm niż wartości uznawane. Klasyfikację wartości Ossowskiego uzupełniła Antonina Kłoskowska^{4/} kategoriami postaw, będącymi odpowiednikami ich w płaszczyźnie subiektywnej. Odpowiednikami wartości odczuwanych i uznawanych w postawach wg Kłoskowskiej będą zbiorowe potrzeby i aspiracje. Natomiast wartościom odczuwanym, uznawanym Chombart de Lauwe przyporządkowuje zarówno potrzeby-zobowiązania jak i potrzeby-aspiracje. "Potrzebę robienia zdjęć" będziemy rozpatrywali w kategoriach potrzeb-aspiracji, ponieważ nie ma żadnych norm tworzących presję lub nacisk społeczny, ani obyczaju kształtującego oczekiwania w zakresie takiej formy uczestnictwa kulturalnego.

Analizując potrzebę działania na polu fotografii możemy rozpatrywać ją w aspektach ujętych przez autora koncepcji. Jak stwierdziliśmy powyżej potrzebę fotografii cechuje dowolność, realizuje się ona zachowaniem, posiada charakter zarówno

INDYWIDUALNY JAK I SPOŁECZNY

indywidualny jak i społeczny, może być środkiem lub celem. Jeżeli chodzi o kategorię wartości to działalność fotoamatorów możemy zaliczyć do wartości odczuwanych i uznawanych. Antonina Kłoskowska^{6/} wyróżnia cztery kategorie zjawisk kultury, ze względu na charakter czynności kulturalnych na: bezpośrednio i symboliczne ze względu na ich funkcje w stosunku do różnego rodzaju potrzeb ludzkich na: instrumentalne i realizacyjne. Twórczość fotoamatorów zaliczymy do czynności symbolicznych realizacyjnych tj. do kultury w węższym rozumieniu. Czynności symboliczne polegają na wytwarzaniu, komunikowaniu albo odbieraniu i interpretowaniu znaków właściwych. Zdjęcie w twórczości fotoamatora jest znakiem właściwym, a jego komunikowanie polega na odbiorze i interpretacji w danej grupie społecznej/która odbiera i interpretuje je dzięki znajomości wspólnej konwencji/, są to zatem czynności symboliczne.

Przejdziemy teraz do rozważań teoretycznych dotyczących fotografii i jej społecznego odbioru w oparciu o dostępną literaturę. Rozważania te nie stanowią jednak całości, są wybranymi fragmentami pewnych koncepcji, które nie dotyczyły fotografii, lecz tylko poruszały interesującą nas problematykę marginalnie w różnych aspektach, lecz może wyjaśnią choć częściowo naturę zjawiska jakim jest fotografia i jej społeczny odbiór. Zdaniem francuskiego socjologa Jeana Duvignand^{7/} sztuka współczesna coraz ściślej wiąże się z rzeczywistością, rzeczywistość chętnie "wchłania" sztukę, a sztuka rzeczywistość, dlatego też

coraz częściej wypełniają ją zdarzenia, opisy bezpośrednie, anonimowe obserwacje.

Współczesna technika wykorzystywana w sztuce ^{stwarza} w tym zakresie b. duże możliwości, ale środki które udostępnia, posiadają swoje ograniczenia. Technika nie tylko określa sam charakter dzieła, lecz także sposoby przenikania do społeczeństwa i warunki społecznego odbioru. Amerykański socjolog Mc Luhan^{8/} stwierdza, że medium to przekaz" a formuła Lasswella "kto mówi, do kogo, przy pomocy jakiego środka i z jakim skutkiem" nie oddaje specyfiki środków masowego przekazu. Zawsze bowiem chodzi o człowieka, a środek przekazu jest przedłużeniem pewnej dyspozycji biologicznej. Mc Luhan nie daje jednak definicji środków masowego przekazu, dzieli je ze względu na sposób odbioru na: gorące/hot/ zalicza do nich: radio, kino, fotografię; zimne/cool/: telefon, telewizję, komiksy.

Środki masowego przekazu "gorące" pełne są informacji i wymagają ^{ma} minimalnego udziału publiczności; media "zimne" są ubogie w informacje a bogate w możliwości współuczestnictwa. Fotografia posiada dużo informacji i nadaje im szczególną rangę ^u autentyzmu, realności, jest zawsze śladem zdarzenia, które minęło, jest mechanicznym zapisem rzeczywistości, lecz nie jest zapisem automatycznym.

Ważnym kryterium jest wybór decydującego momentu oraz sposób ujęcia danego zjawiska np: fotografia jest pewnym skrótem, film ma więcej narracji.

Andre Bazin^{9/} znany krytyk filmowy w eseju "Antologia obrazu fotograficznego" podkreśla, że obiektywizm zapisu fotografii

burzy radykalnie psychologię obrazu, nadaje mu taką siłę i wiarygodność jaka nie istniała dotychczas, a irracjonalna siła fotografii polega na przenoszeniu realności przedmiotu na reprodukcję.

Fotografowanie nazywa odkrywaniem obrazów świata zewnętrznego. Obiektyw, pozbawiony jest pewnych "zakłóceń" takich jak przyzwyczajenia, nawyki, tak charakterystyczne dla naszej percepcji, ujmuje on rzeczywistość niejako w jej "naturalnym stanie", poszerza granice widzialności świata. Ten sam aspekt dotyczący relacji między obrazem fotograficznym a rzeczywistością i językiem ujętym tylko w kategorii semantyki przewija się w rozważaniach Barthesa^{10/}. Stosunek między znaczącym a znaczone w języku jest arbitralny, ale w obrazie fotograficznym znaczące jest analogiem znaczonej rzeczywistości.

Zachodzi tu pewna redukcja rzeczywistości.

Obraz jest przekazem pozornie pozbawionym kodu, a jeśli takowy posiada, to najwyżej kod percepcyjny z życia codziennego. Zawiera on pewną ilość elementów "słownikowych", których organizację i rolę można badać.

Organizacja obrazu jest przekazem dodatkowym odsyłającym nas do pewnej kultury tzn. do dziedziny ogólnej, do której usiłuje dotrzeć semiologia.

Fotografia podobnie jak i sztuki figuratywne niesie dwa przekazy, przekaz denotowany będący odbiciem, przekaz konotowany, czyli obowiązujący w danym społecznym sposobie jego odczytania. Ten drugi przekaz jest zakodowany i paradoks obrazu polega na tym, że konotacja rozwija się w oparciu o pierwszy przekaz niekodowany,

KTĄNICO BIEHOCYWE

którego jednostki nie dają się wyodrębnić. Przekaz zakodowany opiera się na kodzie nietrwałym, jest zależny od wiadomości posiadanych przez odbiorcę. Barthes analizował obraz fotograficzny i jego funkcjonowanie i odbiór w środkach masowego przekazu.

Dużo wcześniej, bo w latach 30-tych nad specyfiką odbioru fotografii jako dziedziny sztuki snuł rozważania eseista, krytyk literacki Benjamin Walter^{11/}. Odbiór fotografii porównuje z odbiorem dzieł malarskich i przeprowadza wnikliwą analizę porównawczą.

Odbiór fotografii charakteryzuje brak uroczystego dystansu, jest to charakterystyczne dla sztuk technicyzowanych. Z obrazami łączy się ściśle niepowtarzalność i trwanie, z fotografiami przemijalność, seryjność.

Odbiór fotografii polega na konsumpcji a nie na kontemplacji. Fotografii nie kontemplujemy, bo nie nadajemy jej wartości kultowej, a powszechne obcowanie z nią przekreśla oświętność, skupienie, refleksję i koncentrację. Głównie liczy się wartość ekspozycyjna, łatwość przyswojenia bez większego wysiłku. Taki odbiór Benjamin Walter wartościuje, nazywa go kryzysem percepcji i ujmuje w kontekście zmian zachodzących w warunkach życia społecznego. Ta postawa wartościująca wynika z najwyższego oceniania dzieł sztuki, których atrybutami są unikalność, autentyczność, zdolność wywoływania kontemplacji. Wg autora tej koncepcji cech ^{du}typ pozbawiona jest fotografia.

Uprawnienie innych wartości ma fotografia amatorska, utrwalająca życie prywatne, przedstawiające twarze osób znajomych, bliskich. Jej odbiór mimo, że odbitki mogą być niezbyt doskonałe jest pogłębiony, dostarcza wielu emocji. Obraz fotograficzny jest obecnością przeżywaną mimo, że jest nieruchomy. Edgar Morin^{12/} porównuje fotografię do amuletu, który spełniał funkcję obecności mimo nieobecności, mistyczną reanimację czyjejs nieobecności oraz wpływał na polaryzacje rodzinnego kultu. Fotografia amatorów utrwała podróże, święta, ceremonie, chrzty, śluby, rejestruje wydarzenia pogodne, mile wspomniane.

Właściwości jakie są przypisywane fotografii są właściwościami naszego umysłu, to co w nią jest rzutowane. Możliwości takiego subiektywnego pogłębienia rosną wraz ze wzrostem obiektywności obrazu, nadając jej dodatkową wartość. Im obraz jest bardziej realistyczny, wiernie odwzorowujący podobieństwo ludzi, przedmiotów, tym większa jest jego irracjonalna siła, stwarzająca wrażenie iluzji, obcowania z czasem przeszłym.

Rola fotografii poszerza się i ilość sytuacji rejestrowanych przez obiektyw fotoamatora jest różnorodna.

Wraz ze zwiększeniem się czasu wolnego, turystyka staje się masową formą spędzania czasu, aparat fotograficzny zyskuje dodatkową funkcję utrwalania miejsc, czas jest elementem niezbędnym wyjazdów turystycznych, rejestruje pobyt w odległych miejscach, na tle symboli danej kultury.

Dostępność i łatwość obsługi aparatów sprzyjają demokratyzacji ruchu amatorskiego a parametry techn. sprzętu fotograficznego umożliwiają dokonywanie zdjęć prawie w każdych warunkach.

Źródła i techniki badawcze

Zasadniczym materiałem do pracy były klisze fotograficzne i dane uzyskane z wywiadów kwestionariuszowych przeprowadzonych z grupą fotoamatorów mieszkających w Poznaniu.

Ponadto w pracy wykorzystaliśmy dane opublikowane w Roczniku Statystycznym Województwa Poznańskiego w 1974 r. i dane które zostały zebrane w Przedsiębiorstwie Foto-Optyka w oddziale poznańskim- dotyczące roku 1974, gdyż tylko one w czasie zbierania informacji były w komplecie.

Z technik badawczych zastosowana została obserwacja nieuczestnicząca i obserwacja uczestnicząca, która miała miejsce w trakcie 28 dniowej praktyki w Salonie Fotograficznym /PTF/ Poznańskiego Towarzystwa Fotograficznego w czerwcu 1975 roku. Podstawową techniką był jednak wywiad wg kwestionariusza i technika dokumentów osobistych, którymi są materiały negatywowe. Wywiad wg kwestionariusza oraz badanie negatywów przeprowadzono w IV kwartale 1975 roku. Pytania zawarte w kwestionariuszu dotyczyły działalności na polu fotografii jak i danych o respondencie.

Metody pracy

W pracy tej posłużymy się metodą statystyczno-opisową analizując popyt na sprzęt fotograficzny w przekroju czasowym tj w kwartałach roku 1974 oraz w przekroju /czasowym/ przestrzennym według byłego podziału administracyjnego województwa poznańskiego.

Analizę w oparciu o dokumenty urzędowe przeprowadzimy w ~~I kwartale~~^{rozdziale} I. W rozdziale II materiał negatywowy będzie poddany analizie mającej na celu ustalenie wewnętrznej struktury i wzajemnych związków między poszczególnymi rodzajami klitek. Rozdział III zbudowany będzie w oparciu o wypowiedzi respondentów uzyskane drogą wywiadu wg kwestionariusza.

Wywiady były przeprowadzone w 2 grupach.

Kryterium doboru pierwszej grupy było wystawienie prac fotograficznych na wystawie "Pierwszy krok w fotografii" w Salonie Fotograficznym w Poznaniu, w przeciągu ostatnich czterech lat. Większość respondentów tej grupy jest od niedawna członkami Poznańskiego Towarzystwa Fotograficznego. Grupa druga ze względu na obiektywne trudności była dobrana przypadkowo. Adresy zostały wzięte z punktu usługowego Fotos w Poznaniu. Wyżej przedstawiony podział w doborze respondentów został zastosowany celowo, gdyż działalność obu grup kształtuje się odmiennie, na innym poziomie zaangażowania.

GENOŁE NAWI TO

Pozwoli nam to na szersze spojrzenie i uchwycenie bogactwa
czynników wpływających na uwarunkowania i funkcje fotografii
amatorów
automatów.

W zastosowanej metodzie statystyczno-opisowej występuje
przewaga analizy jakościowej ze względu na szczupłość i
niereprezentatywność grupy.

Metodę wnioskowania będzie porównanie wskaźników ekspresywno-
ści wyróżnionych w temacie i sposobie ujęcia zdjęć ze wskaźni-
kami wyróżnionymi w cechach społecznych i świadomości mniej
i bardziej zaawansowanych fotoamatorów w konfrontacji ze
specyfiką rynku fotograficznego.

ROZDZIAŁ I

WALKA WYNIKU FOTOCHEMICZNEGO ZA 1974 ROK Analiza rynku fotograficznego za 1974 rok w byłym województwie poznańskim.

Analiza dotyczy sytuacji panującej na rynku fotograficznym w byłym województwie poznańskim w 1974 r. Prawie cały handel artykułami fotograficznymi prowadzony jest przez Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe Foto-Optyka sprzedaż rynkowa prowadzona jest w trzech działach:

dział I prowadzi sprzedaż wyrobów przemysłu precyzyjnego obejmuje przyrządy i wyroby optyczne i optyczno-mechaniczne tj. aparaty fotograficzne i sprzęt fotograficzny w tym: obiektywy, wizjery, światłomierze, dalmierze, lampy błyskowe, powiększalniki i aparaturę projekcyjną.

dział II sprzedaje wyroby przemysłu chemicznego; materiały fotochemiczne w tym: materiały negatywowe pozytywowe, chemikalia, szkła ciemniowe.

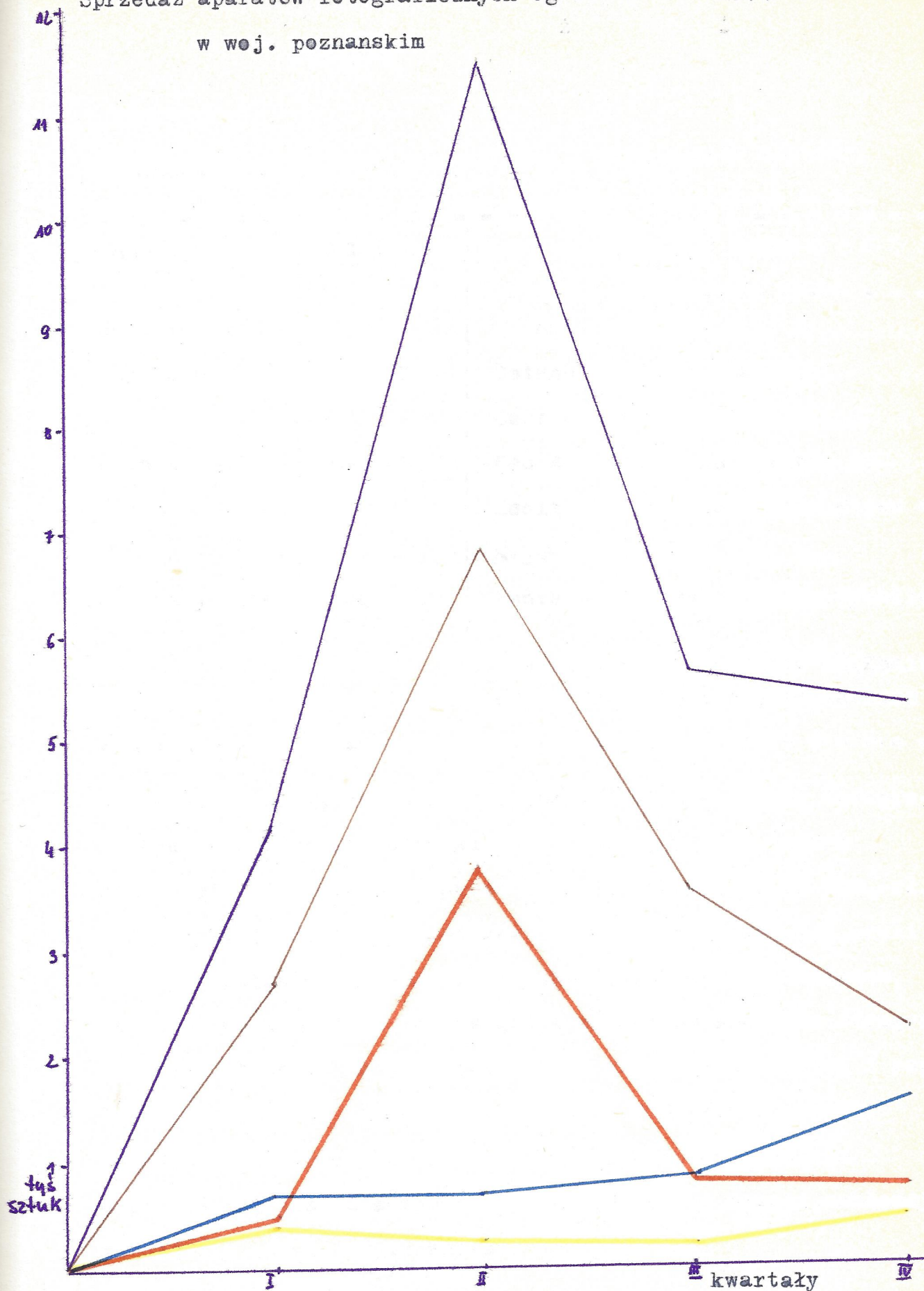
Trzeci dział obejmuje sprzedaż wyrobów do korekcji wzroku tzw. oftalmikę. Dział ten nie jest związany z działalnością fotograficzną i nie będzie brany pod uwagę przy analizowaniu rynku. Należy jednak zaznaczyć, że analiza sprzedaży rynkowej nie jest zbyt dokładnym odzwierciedleniem popytu na sprzęt i materiały fotograficzne, gdyż potrzeby w tym zakresie nie są w pełni zaspakajane.

Przedsiębiorstwo Foto-Optyka broniąc interesów indywidualnego nabywcy limituje sprzedaż aparatów dla przedsiębiorstw do 30 %.

Instytucje mają w. duże zapotrzebowanie na sprzęt fotograficzny wysokiej i średniej klasy, będący towarem deficytowym. Sprzedaż rynkowa wyrobów przemysłu precyzyjnego i przemysłu chemicznego ulega dość znacznym okresowym wahaniom. Obrót sklepów Foto-Optyka w I kwartale są najniższe, najwyższe są w IV kwartale, nieco niższe w kwartale II. Zjawisko wzmożonego popytu w kwartale IV i II wskazuje na pewną sezonowość i prawdopodobnie związane jest z okazyjnością zakupów. Taką okazją są prezenty gwiazdkowe oraz ruchliwość przestrzenna związana z okazją świąt i okresem wakacyjnym w II kwartale. Z okazjami tymi łączą się wydatki nie tylko na aparaty fotograficzne, ale również na sprzęt dodatkowy np. lampy błyskowe, światłomierze, wizjery. Jeszcze większe nasilenie wahań w sprzedaży rynkowej następuje w samej sprzedaży aparatów fotograficznych. Nasza analiza dotyczy sprzedaży rynkowej aparatów fotograficznych tylko dla indywidualnych nabywców z wyłączeniem sprzedaży rynkowej do instytucji i przedsiębiorstw. Sprzedaż odbywa się według następującej klasyfikacji asortymentowej:

Sprzedaż aparatów fotograficznych ogółem w roku 1974

w woj. poznańskim

- suma aparatów sprzedanych
- aparaty popularne
- aparaty średniej klasy
- aparaty wysokiej klasy

Tabela nr 1

Aparaty fotograf.	Ceny	
młodzieżowe	260	Ami
popularne	od 260-700	Smiena 8 N, Certo KN-35,
średniej klasy	700-5.400	Certo SL-110, Czajka, Fed 4, Fed 3, Zorka 4, Zorka 10, Zenit B, Zenit E, Beirette, Kijew 4, Kijew-4a, Start
wysokiej klasy	5.400-12 tys.zł.	PentakonsiX, Exakta Varex, Praktica L, Praktica Super TL, Kijew 10, Zenit 80, Horyzont, Fotosnajper, Yashica

Z wykresu wynika, że największy popyt był na aparaty fotograficzne klasy popularnej, a więc na aparaty o dość niskim standardzie, o cenie stosunkowo niskiej od 260,-zł do 700,-zł. Drugą pozycją zajmowały aparaty klasy młodzieżowej Ami, czyli te najprostsze w obsłudze i najtańsze. Wypływa stąd wniosek, że podstawową najliczniejszą grupą odbiorców aparatów fotograficznych stanowią ci kupujący sprzęt klasy młodzieżowej i popularnej, a wydatki ich nie przekraczają 700,-zł na aparat. Możemy też przypuszczać z dużym prawdopodobieństwem, że w grupie tej jest znaczny procent młodzieży i dzieci, zakładając że głównie oni są użytkownikami aparatów Ami.

ONE DNY WŁADZ

Pomiędzy klasą średnią a popularną i młodzieżową zachodzą znaczne dysproporcje w sprzedaży. Aparaty młodzieżowe w II kwartale znalazły 4 krotnie więcej nabywców niż aparaty klasy średniej, a aparaty popularne zostały sprzedane w ilości 7 krotnie większej niż klasy średniej. Wykres ulega szczególnym zniekształceniom w wypadku klasy wysokiej, ponieważ popyt w tej klasie został tylko częściowo zaspokojony, a wykres odzwierciedla tylko ilość sprzedanych aparatów. Przejdźmy teraz do zjawiska wahań sprzedaży w poszczególnych kwartałach.

Sprzedaż aparatów osiąga szczyt w II kwartale, przy czym sprzedaż aparatów klasy młodzieżowej wzrosła 2 krotnie w stosunku do I kwartału, a aparatów popularnych 6 krotnie. Obroty w III kwartale gwałtownie maleją, lecz przewyższają obroty I kwartału, które są najniższe. Kwartał IV cechuje dalszy spadek, lecz jest on nieznaczny, tendencjom tym nie ulega sprzedaż aparatów klasy średniej i wysokiej.

Sprzedaż aparatów klasy średniej ma ogólną tendencję wzrostu, lecz kształtuje się w porównaniu z klasą młodzieżową i popularną na niskim poziomie, osiągając szczyt w IV kwartale.

Sprzęt wysokiej klasy nie podlega analizie z powodów uprzednio wspomnianych, lecz możemy przypuszczać, że wysokie ceny aparatów wpływają na sposób dokonywania zakupów, są one bardziej przemyślane i zaplanowane, nie wiążą się z okazyjnością.

Zjawisko sezonowości jest szczególnie widoczne w sprzedaży aparatów popularnych i młodzieżowych, gdzie kwartał II jest okresem największych obrotów.

Jest to najprawdopodobniej związane z okresem przedwakacyjnym i wakacyjnym, kiedy to duża liczba osób wyjeżdża na wczasy, wycieczki zabierając ze sobą sprzęt fotograficzny. Wzmożony popyt w tym kwartale jest dodatkowo spowodowany odbywającymi się Międzynarodowymi Targami, gdzie goście targowi stają się potencjalnymi klientami sklepów Foto-Optyki w Poznaniu. Z faktu nasilonej sprzedaży aparatów najtańszych w II kwartale możemy przypuszczać, że sezonowość ta jest spowodowana okazyjnością zakupów. Okazję taką może być zarówno wyjazd na wakacje bądź na urlop, zwyczaj dawania prezentu na pierwszą komunię lub pomyślnego ukończenia szkoły itd.

Materiał ten pozwala nam stwierdzić, że większość fotoamatorów cechuje okazyjność zakupów aparatów i sprzętu fotograficznego. W grupie tej większość posługuje się sprzętem niskiej klasy, najczęściej używane są aparaty fotograficzne klasy popularnej.

Sprzedaż rynkowa sklepów Foto-Optyki w 1974 r. wg powiatów

Tabela nr 2

Powiaty	Srednie ceny sprzedanych aparatów fotog.	Ilość mieszkańców przypadających na 1 sprzedany aparat.	Ilość pieniędzy wydanych przez mieszkańca w sklepie foto-Optyki
1	2	3	4
M. Poznań	1.690,-zł	499,-	-
Kalisz	1.650,-zł	234	19,-zł
Koło	1.500,-zł	246	12
Krotoszyn	1.180,-zł	220	20
Konin	1.080,-zł	220	19

Powiaty	Srednie ceny sprzedanych aparatów fotograficznych	Ilość mieszkańców przypadających na 1 sprzedany aparat	Ilość pieniędzy wydanych przez mieszkańców w sklepie Foto-Optyki
1	2	3	4
Trzcianka	1.080	228	19
Szamotuły	1.070	215	10
M. Piła	1.000	135	31
Ostrów	950	186	17
Wolsztyn	910	150	18
Gniezno	900	136	19
Chodzież	860	290	10
Kępno	790	144	16
Września	790	161	13
Leszno	780	110	22
Jarocin	770	201	16
Turek	730	323	9
Wągrowiec	680	130	16
Gostyń	670	162	13
Pleszew	660	182	14
Kościan	650	236	7
Srem	650	147	25
Rawicz	640	242	11
Oborniki	610	281	9
Słupca	530	246	7

Z tabeli wynika, że sprzedaż rynkowa nie tylko ulega wahaniom sezonowym, lecz różnie kształtuje się w poszczególnych powiatach. Możemy stwierdzić, że im większa miejscowość, tym większe są wydatki mieszkańców na sprzęt i materiały fotograficzne, tym wyższa jest cena sprzedawanych aparatów fotograficznych. W zjawisku tym nie możemy mówić jednak o zależności, lecz pewnej tendencji.

W mieście Poznaniu i powiatach kaliskim, kolskim, konińskim ceny sprzedanych aparatów kształtowały się na wysokim poziomie powyżej 1.100,-zł, najniższe ceny sprzedanych aparatów osiągał powiat słupecki około 530,-zł. Pewnym czynnikiem utrudniającym interpretację może być fakt, że osoby bardziej zaangażowane w działalność fotograficzną będą przypuszczalnie zaopatrywać się w większym mieście, gdzie istnieją większe możliwości wyboru aparatu. Mniejsze miejscowości najczęściej posiadają asortyment niepełny, szczególne braki występują w sprzęcie klasy średniej i wysokiej.

ROZDZIAŁ II

Analiza materiałów negatywowych i ich
wewnętrzna struktura.

Negatywy są ciekawym materiałem do badań nad twórczością fotoamatorów, Każdy negatyw świadczy o pewnym dokonanym akcie wyboru jest notatką, informacyjną utrwaloną na kliszy. Potrzebę fotografowania zaliczyliśmy do "potrzeb aspiracji", wykracza ona poza aktualne wymagania społeczne, ma charakter zarówno indywidualny jak i społeczny. Akt wyboru fotografowanych obiektów dokonywany jest dobrowolnie, lecz wybór takich a nie innych obiektów jest wyrazem wartościowania życia społecznego. Dlatego też, materiał negatywny, jego struktura wewnętrzna będzie odzwierciedleniem pewnych preferencji badanej grupy amatorów.

W sumie zostało przebadanych 1400 klatek negatywowych w 40 osobowej grupie respondentów.

Analizując materiał negatywny posłużymy się kilkoma niżej zamieszczonymi tabelkami zawierającymi istotne dla badań informacje.

Tabela nr 3

	Ilość klatek	Procenty
Suma przebadanych negatywów	1400	100 %
Negatywy z człowiekiem	1014	72,4 %
Negatywy bez człowieka	386	27,6 %

	Ilość klatek	Procenty
Negatywy z człowiekiem	1014	100 %
Negatywy z 1 osobą	426	42 %
Negatywy z grupą osób	588	58 %

Negatywy z człowiekiem	1014	100 %
Negatywy 1 os.zbliżenie	251	25 %
Negatywy 1 os.cała postać	175	17 %
Negatywy grupy ludzi	588	58 %

Negatywy z człowiekiem	1014	100 %
Negatywy osób znajomych	673	66,4 %
Negatywy osób nieznanomych	341	33,6 %

Negatywy osób znajomych	673	100 %
Negatywy 1 os.zbliżenie	99	14,8 %
Negatywy 1 os.cała postać	127	18,8 %
Negatywy grupy ludzi	447	66,4 %

Negatywy os.nieznanomych	341	100 %
Negatywy 1 os.zbliżenie	152	44,7 %
Negatywy 1 os.cała postać	48	14,0 %
Negatywy grupy ludzi	141	41,3 %

N e gatywy bez człowieka	386	100 %
Negatywy przyrody	194	50,2 %
Negatywy budynków	192	49,8 %

Jak wynika z zestawienia w fotografii amatorskiej dominują zdjęcia z wizerunkiem człowieka. Ta dziedzina twórczości zajmuje 72,4 % wszystkich przebadanych negatywów 27,6 % to negatywy bez człowieka. Przejdziemy teraz do bliższej analizy negatywów z człowiekiem. W tej dziedzinie 42 % negatywów utrwała tylko 1 osobę, 58 % utrwała grupę ludzi możemy więc mówić, że istnieje niezbyt silna tendencja do częstszego rejestrowania grupy ludzi niż pojedynczego człowieka. Negatywy 1 osoby w zbliżeniu zajmują 25 % wszystkich negatywów z człowiekiem, negatywy 1 osoby ujmujące całą postać 17 %, a więc widać pewną różnicę w sposobie ujęcia. Możemy więc mówić o pewnej tendencji do portretowego ujmowania jednej osoby. Przejdziemy teraz do następnego kryterium w analizie negatywów z człowiekiem, jest nim znajomość bądź nieznanost osób fotografowanych. Negatywy z osobami znajomymi zajmują 66,4 %, stanowią dwie trzecie negatywów z człowiekiem, pozostała część 33,6 % klitek przedstawia osoby nieznanne. Przejdziemy do dalszej analizy, czy rejestrowanie osób znajomych bądź nieznanost ma wpływ na sposób fotografowania. Dla zbadania tego problemu prześledzimy jakie są wewnętrzne związki między poszczególnymi rodzajami przebadanych negatywów w tym celu posłużymy się współczynnikiem Jule'a Q.

Tabela nr 4

	negatywy osób znajomych	negatywy osób nieznajomych
negatywy z 1 osobą	226	200
negatywy grupy osób	447	141

$$Q = - 0,47$$

Możemy mówić, że istnieje rozbieżność między fotografowaniem osób znanych i nieznanymi a ilością osób na negatywie. Osoby znane częściej są utrwalane na zdjęciach grupowych niż pojedynczo, osoby nieznane częściej utrwalane są pojedynczo niż w grupie. Wyłania się pytanie, czy związki między negatywami przedstawionymi w tabeli nr 4 są charakterystyczne dla wszystkich respondentów, czy w obu grupach fotoamatorów związki te kształtują się odmiennie.

Pierwszą grupę będą stanowiły osoby które wystawiały swoje zdjęcia w Salonie Fotograficznym na "I kroku fotografii". Osoby te po wykonaniu zdjęcia same dokonują obróbki technologicznej tzn. wywołują filmy i uzyskują pozytywy. Aktywność osób w drugiej grupie ogranicza się do wykonania zdjęć, pozostałe czynności powierzane są Spółdzielni Usługowej Fotos. Możemy zatem przyjąć, że fotamatorzy wystawiający swoje

prace są b.zaangażowani i mają większe aspiracje w dziedzinie fotografii niż osoby w drugiej grupie.

Tabela nr 5

	negatywy osób znajomych	negatywy osób nieznaomych
negatywy z 1 osobą	17	200
negatywy grupy osób	63	141

$$\chi^2 = - 0,68$$

Tabela nr 5 odzwierciedla związki między rodzajami negatywów w grupie fotoamatorów b. zaangażowanych.

Widzimy rozbieżność w sposobie fotografowania osób znajomych i nieznaomych. Osoby znajome ujmowane są na zdjęciach grupowych, natomiast osoby nieznaome fotografowane są pojedynczo.

Fotoamatorzy w tej grupie aż 341 negatywów zużyli na utrwalenie osób nieznaomych, tylko 80 klatek na utrwalenie osób znajomych.

Tabela nr 6

	negatywy osób znajomych	negatywy osób nieznaomych
negatywy z 1 osobą	209	0
negatywy z grupą osób	384	0

WPEŁNIE INACZEJ PRZEDSTAWIA SIĘ

Zupełnie inaczej przedstawia się problem w grupie fotoamatorów mniej zaangażowanych.

W 20 osobowej grupie nikt nie poświęcił ani jednej klatki osobie obcej. Fotografuje one osoby znane, preferuje ujęcia grupowe.

Tabela nr 7

	Negatywy osób znajomych	Negatywy osób nieznajomych
negatywy portretów	99	152
negatywy osób w planie ogólnych	574	189

$$Q = - 0,62$$

Z tabeli nr 7 wynika, że osoby znajome fotografowane są w planach ogólnych ujmujących całą postać, niewiele jest zdjęć portretowych z osobami znajomymi, osoby nieznane w większym stopniu są fotografowane w zbliżeniach niż osoby znajome.

Tabela nr 8

I grupa

	negatyw osób znajomych	negatyw osób nieznajomych
negatywy portretów	17	152
negatywy osób w pl. ogólnym	63	189

$$Q = - 0,5$$

Tabela nr 9
grupa II

	negatywy osób znajomych	negatywy osób nieznajomych
negatywy portretów	82	0
negatywy osób w planie ogólnym	511	0

Tabele nr 8 i 9 charakteryzują sposób fotografowania obu grup. W grupie amatorów fotografujących sporadycznie, zdjęć portretowych jest niewiele, natomiast preferowane są plany ogólne.

Te informacje pozwalają nam wysnuć ciekawe wnioski, że przy fotografowaniu osób znajomych preferowane są ujęcia grupowe w planie ogólnym.

Osoby fotografowane z reguły usytuowane są w planie głównym, są obiektami centralnymi zdjęcia. Możemy stwierdzić, że przy fotografowaniu znajomych liczy się głównie warstwa przedstawiająca, ilustracyjna, zdjęcia tego typu zawierają dużo szczegółów, informacji. Są notatką o charakterze osobistym, dokumentalnym. W grupie fotoamatorów b.zaangażowanych widzimy, że zdjęcia osób znajomych wykazują te same tendencje w sposobie ujęcia, co w grupie poprzednio omówionej.

Możemy zatem przypuszczać, że funkcje fotografii rzutują na sposób zrobienia zdjęcia np: funkcja dokumentu, pamiątki skłania fotoamatorów do "zagęszczania informacji" poprzez ujęcia osób w grupie w planie ogólnym. Inaczej przedstawia się problem z negatywami utrwalającymi osoby nieznane. Poważną część tych negatywów, blisko połowę zajmują portrety osób nieznanymi.

Taka duża ilość klitek z portretami świadczy o tym, że fotoamator nie traktuje kliszy jako notatki czysto informacyjnej w tym samym sensie co przy utrwalaniu osób znajomych.

Przy robieniu zdjęć osobom nieznanym brane są pod uwagę zapewne inne wartości, a więc i funkcje tej fotografii są inne i wpływają one na sposób fotografowania. Problem ten będzie analizowany w następnym rozdziale naszej pracy.

Fakt, że 33,6 % negatywów z człowiekiem zawiera osoby nieznane dla fotografującego jest nader znamienne, świadczy o tym, że twarz drugiej ^{osoby} bądź grupa osób w pewnej sytuacji, jest dziedziną obserwacji, społecznego doświadczenia i przeżyć które fotoamator ~~nie~~ pragnie utrwalić. Zdjęcia takie są w pewnym sensie dokumentem, lecz tylko dla osoby fotografującej, nie dla lub grupy odbiorców tak jak to się dzieje w przypadku utrwalania osób znajomych, bliskich. Na wybór i sposób dokonywania zdjęć osobom nieznanym ma wpływ tylko i wyłącznie osoba fotografująca, a więc decyzja ma charakter indywidualny. Przy robieniu zdjęć osobom znajomym

wybr ten ma w większym stopniu charakter społeczny, osoby fotografowane mają wpływ na sposób fotografowania. Odrębną dziedzinę w twórczości fotoamatorów tworzą negatywy bez wizerunku człowieka, zajmują one 27,6 % wszystkich negatywów. Negatywy przyrody szeroko rozumianej do której zaliczyliśmy krajobrazy, zwierzęta, kwiaty itd. Stanowią 50,2 % a negatywy budynków 49,8 %.

ROZDZIAŁ III

W rozdziale tym będziemy analizowali dane otrzymane drogą
kwestionariusza ¹wywiadu ²wg

Materiał negatywny tej grupy rozpatrywaliśmy w rozdziale
poprzednim. Obecnie przejdziemy do analizy zmiennych niezależnych
takich jak: wykształcenie, wiek, płeć w badanej grupie.

Tabela nr 10

Wykształcenie		m	k	ogółem
Wyższe	techn.	12	-	12
	tech.	5	-	5
Średnie	techn.	10	2	12
	tech.	1	4	5
Zawodowe	techn.	4	-	4
	tech.	2	-	2
Suma		34	6	40 os.

Z zestawienia wynika, że większość, bo 28 osób ma wykształcenie techniczne, wykształcenie nietechniczne posiada 12 osób. Istnieje tu możliwość różnorodnej interpretacji związków między wykształceniem, typem wykształcenia a działalnością amatorską. Możemy przypuszczać, że wykształcenie techniczne stwarza dodatkowy bodziec do twórczych poczynań w dziedzinie fotografii, lecz

bardziej prawdopodobna wydaje się interpretacja, że ten typ wykształcenia jest ułatwieniem obiektywnym, pozwalającym na lepsze rozumienie zasad mechanicznego zapisu jakim jest fotografia. Mamy to do czynienia ze zjawiskiem wpływu typu wykształcenia na przedmiot zainteresowania, hobby.

Problem w jakim stopniu jedno zjawisko wpływa na drugie i o ile są ze sobą sprzężone jest ciekawym problemem badawczym. W pracy tej ograniczymy się jednak do zasygnalizowania tego problemu. Innym również ciekawym zjawiskiem jest niewielki udział kobiet w ruchu fotoamatorów. W 40 osobowej grupie tylko 6 kobiet robi zdjęcia. W przypadku męzczyzn aspekt techniki w działalności fotoamatorów jest ułatwieniem, w przypadku kobiet może stanowić pewną barierę. Drugim dość istotnym ograniczeniem jest problem czasochłonności tego zainteresowania, które koliduje z tradycyjnie pojmowaną rolą kobiety.

Dwie kobiety zajmujące się intensywną działalnością fotograficzną podkreślały, że po wyjściu za mąż nie będą miały czasu na takie rozwijanie działalności jak obecnie. Brak jakichkolwiek badań na ten temat nie pozwala nam na pogłębienie tego problemu. Innym czynnikiem wpływającym na twórczość fotoamatorów jest klasa sprzętu. Aparaty klasy młodzieżowej i popularnej mają wiele ograniczeń ze względu na niskie parametry techniczne. Sprzęt klasy średniej i wysokiej zapewnia wykonanie zdjęć na wysokim poziomie oraz umożliwia fotografowanie w różnych warunkach.

Wszyscy repondenci zaczęli swoją działalność na sprzęcie

najniższym ^{ej klas} tj. klasy młodzieżowej i popularnej. W grupie fotoamatorów praktykujących sporadycznie po 5 latach większość respondentów posiada sprzęt klasy popularnej i klasy średniej. Tylko nieliczni, bo 2 osoby w 20 osobowej grupie nie zmieniło aparatów.

Zmiana sprzętu była prawdopodobnie związana z chęcią otrzymania zdjęć technicznie lepszych, lecz nie wpłynęła ona wyraźnie na działalność w tej grupie. Wręcz przeciwnie, ze zmianą klasy aparatów łączył się często nadmierny optymizm, że wyższa klasa sprzętu zapewni automatycznie zdjęcia techniczne bezbłędne, bez pogłębienia swojej wiedzy.

Większość respondentów nie posiada żadnej książki z dziedziny fotografii. Nauka najczęściej odbywała się samodzielnie, metodą prób i błędów, bądź sporadycznymi informacjami uzyskiwanymi od znajomych, członków rodziny lub w punktach usługowych Fotosu. Wraz z długością praktykowania w grupie tej następuje zmiana sprzętu fotograficznego, lecz nie jest ^{to} związane z pogłębieniem zainteresowania. Negatywy przebadane u osób zajmujących się średnio 5 lat fotografią nie wykazują poprawności technicznej, jaka mogła by nastąpić po takim okresie praktykowania.

Te fakty uprawniają nas do wyciągnięcia wniosku, że w grupie tej wraz z długością praktykowania uzyskiwane zdjęcia tylko w nieznacznym stopniu są lepsze technicznie od zdjęć zrobionych na początku, nie zachodzi więc rozbudzenie i pogłębienie zainteresowań fotografią innego typu.

Działalność amatorów kształtuje się prawie na takim samym

poziomie jak na początku. Nieco inaczej przedstawia się problem sprzętu w drugiej grupie fotoamatorów wystawiających swoje zdjęcia. Wszyscy debiutowali na sprzęcie najniższej klasy. Średnio po 9 latach praktyki większość ma sprzęt klasy wysokiej, pozostali mają sprzęt klasy średniej, lecz mają dostęp i korzystają ze sprzętu klasy wysokiej. Fakt zmiany sprzętu jest jak w poprzedniej grupie związany z długością praktykowania, lecz klasa sprzętu ma dla tej grupy znaczenie decydujące. Przykładem dobitnie ilustrującym to zjawisko jest osoba, która w 12-letnim okresie swojej działalności zmieniła 7 razy aparaty fotograficzne.

Po kilku latach sprzęt niższej klasy dla osoby mającej pewne aspiracje jest nieatrakcyjny przez swe ograniczenia. Zmiana sprzętu najczęściej jest spowodowana nie tylko chęcią uzyskiwania zdjęć coraz doskonalszych technicznie oraz możliwością powiększania negatywów na większe formaty, lecz głównie potrzebą poszerzenia środków wyrazu np: teleobiektyw, obiektyw szerokokątny zmienia perspektywę i spojrzenie na obiekt fotografowany. W przypadku tym możemy więc mówić o procesie narastania zainteresowania, o jego pogłębieniu wraz z długością praktykowania, gdyż środki, które na początku były wystarczające po pewnym okresie zaczynają ograniczać, co przejawia się w zmianie sprzętu fotograficznego.

Przejdziemy teraz do następnego problemu: czy wraz z długością działalności fotoamatorskiej respondenci zmienili dziedziny

zaintersowania. Aby przebadać czy występuje ten proces porównany okres początkowy działalności z okresem obecnym. Na pytanie o pierwszy film większość respondentów przypomina sobie co utrzymała na kliszy. Fakt ten świadczy o tym, że samodzielne zrobienie pierwszych zdjęć dostarczyło tyle emocji, że zostało tak długo utrwalone w pamięci.

Każdy z respondentów podkreślał, że pierwsze filmy były rejestracją życia codziennego i miały charakter okazjonalny. Będziemy teraz charakteryzować działalność pierwszej grupy. Głównym celem działalności jest w dalszym ciągu fotografia rodzinna. Wszyscy respondenci w tej grupie robią sobie zdjęcia związane z różnymi okazjami należącymi do ważniejszych wydarzeń życia rodzinnego np: imieniny, zjazd rodzinny, ślub, święta. Taki typ fotografii rodzinnej jest bardzo tradycyjny, jest elementem towarzyszącym pewnym zjawiskom, które dla grupy są wartością uroczystą, a także może mieć wpływ na nie np: wspólne ustawianie się do zdjęć, przybieranie określonych min, poz. Fotografia jest tu wartością środkiem, celem jest utrwalenie takiego zjawiska, które w danej grupie ma wartość uroczystą, jest szanowane przez środowisko społeczne.

Fotografia utrwalająca sytuacje uroczyste pełni w danej grupie funkcje integracyjne, scala wszystkich uczestników uroczystości. Zdjęcie uzyskuje później wartość dokumentu i pamiątki.

Obok tego tradycyjnego typu fotografii rodzinnej związanej z okazjami pojawia się coraz częściej w działalności fotoamatorów nowy typ. Jest to fotografia "bez okazji" rejestrująca życie

codziennie np: zajęcia domowe, popołudniowy spacer, niedzielny obiad. W tym typie fotografii, częściej niż w poprzednio przedstawionym, zdjęcia są robione błyskawiczne, bez pozowania, co zbliża ten typ fotografii do reportażu. O ile robienie zdjęć w sytuacjach uroczystych dostarcza pewnego prestiżu, ponosi daną osobę, w oczach grupy, o tyle sama sytuacja stwarza ramy ograniczające możliwości działania. Natomiast gdy zdjęcie robione jest w zwykłej, codziennej sytuacji, fotoamator ma większe możliwości i większą swobodę działania. Taki typ fotografii towarzyszy wartościom codziennym. W związku z powyższymi zjawiskami możemy mówić o pewnym procesie zmniejszania się elementów odświętności w fotografii na rzecz rejestracji wartości codziennych. Do tych wartości codziennych mimo ich okazyjności możemy zaliczyć weekendy, wycieczki, wczasy. Ta dziedzina fotografii związana z wyjazdami zajmuje równie ważne miejsce w działalności fotoamatorów co fotografia rodzinna. Wszyscy respondenci zabierają sprzęt fotog. na wszelkiego typu wyjazdy, zdjęcia są rejestracją pobytu i utrwalają znajomych na tle elementów charakterystycznych dla danego miejsca, nieliczni tylko fotografują obiekty bez człowieka. Możemy więc stwierdzić, że fotografia związana z turystyką jest również traktowana instrumentalnie. Podobnie jak w grupie pierwszej, w grupie drugiej fotoamatorów wystawiających swoje prace początki działalności kształtowały się podobnie, zaczęli oni także od fotografii rodzinnej, okazjonalnej. Obecnie po 9 latach nikt z całej grupy zapytany o sytuację,

w których robi zdjęcia najczęściej nie wymienił fotografii rodzinnej. Poniższa tabelka odzwierciedla preferencje uprawianych dziedzin fotografii.

Tabela nr 11

Dziedziny fotografii	Ilość wyborów
Portret	12
Przyroda	10
Reportaż	10
Akty	6
Architektura	3

Większość osób w tej grupie robi zdjęcia rodzinne, lecz działalność ta jest traktowana ubocznie, część osób zajmuje się tym niechętnie, pod presją rodziny.

Obecnie preferencje odzwierciedlają proces, który zaszedł w przesunięciu wartości. Wykorzystamy do analizy tego zjawiska podział St. Ossowskiego na wartości środki i wartości, cele, zmiana przesunięć w skali wartości ma miejsce wtedy, kiedy środek staje się celem, gdy uzyskuje atrakcyjność coś, co było tylko środkiem do osiągnięcia celu. Wypadek zmiany stosunku między środkiem a celem jest wynikiem tego, że praktykowanie pewnej czynności odsłoniło atrakcyjność samej czynności. Zmiana ta nie musi eliminować wartości pierwotnego celu, tylko może usunąć go na drugie miejsce.

Taki proces ma miejsce w badanej grupie. Początkowo fotografia była traktowana utylitarnie, była środkiem, celem zaś było uzyskanie zdjęcia najczęściej rejestrującego rodzinę. Wraz z długością praktykowania wytwarzają się nowe nawyki. Fotoamator odkrywa atrakcyjność samej czynności fotografowania.

Sytuacja przed naciśnięciem migawki np: ustawianie obiektu w kadrze, wybieranie fragmentu krajobrazu bądź "łapanie sytuacji" w zdjęciach reportażowych dostarcza dużo emocji i satysfakcji.

Czynność fotografowania przekształca się z wartości środka na wartość cel. Przemianie tej towarzyszy jeszcze jedno zjawisko, wraz ze zmianą sposobu robienia zdjęć zmieniają się również utrwalane obiekty.

Działalność traci charakter utylitarny, fotografia utrwalą wartości codzienne, fotoamator sam prowokuje i aranżuje sytuacje, zdarzenia, które chce utrwalić. Fotografia staje się większą ^{natomiast} dla osoby fotografującej, a zmniejsza się w ocenie danej grupy społecznej, najczęściej rodziny.

Taką działalność możemy traktować częściowo jako autoteliczną, działalność samą dla siebie, dla samej przyjemności tworzenia.

Działalność ta obejmuje głównie dziedziny fotografii utrwalające człowieka, szczególnie preferowany jest portret. W sumie portret, reportaż i akt uzyskał 28 wyborów natomiast fotografia bez człowieka tj. fotografie przyrody, architektury

uzyskała tylko 13 wyborów. Nasuwa się wniosek, że bez względu na poziom aspiracji i zaangażowania główną dziedziną twórczości fotoamatorów jest fotografia postaci ludzkiej. Przejdziemy do następnego problemu: czy i w jaki sposób poprzednie zainteresowania plastyczne wpływają na sposób uprawiania fotografii.

Tabela nr 12

		Oczę- szcza- nie na wyst. fotogr.		Oczę- szczanie na wys- tawy malar- skie		Posia- danie alubu- mów ma- larstwa		Cięż- kość	Sezo- no- wość	Zdjęcia przemy- ślane		
		+	-	+	-	+	-			+	-	
Grupa I	Osoby malujące	13	11	2	4	9	9	4	7	6	7	6
Grupa II	Osoby niemalują- ce	27	11	16	1	26	2	25	2	25	2	25
	Suma	42	22	18	5	35	11	29	9	31	9	31

+ - występowanie zjawiska

- niewystępowanie zjawiska

Z tabeli tej możemy wyciągnąć wniosek że wcześniejsza amatorska działalność plastyczna w znacznym stopniu kształtuje późniejszą działalność fotoamatorów.

Osoby te uczęszczają regularnie na wystawy fotograficzne, większość z nich posiada albumy poświęcone sztuce, część uczęszcza na wystawy plastyczne.

Natomiast fotoamatorzy, którzy swoją działalność amatorską rozpoczęli od fotografii nie wykazują takiej aktywności jak grupa poprzednia. Pewną aktywność możemy zaobserwować tylko w uczęszczaniu na wystawy fotograficzne. Grupy te różnią się między sobą intensywnością twórczości, w gronie osób wcześniej interesujących się plastyką jest o wiele mniejsza sezonowość niż w grupie drugiej.

Sezonowość ta najczęściej przejawia się w nasileniu działalności w okresie letnim i osłabieniu bądź zaniku działalności w okresie zimy. Osoby wcześniej malujące i rzeźbiące charakteryzują się wyobraźnią plastyczną, uwidacznia się to w sposobie fotografowania. Osoby te przed zrobieniem filmu bardzo często wiedzą jakie efekty chcą uzyskać, mają ogólną koncepcję lub szczegółowo przemyślane zdjęcia. W związku z takim sposobem fotografowania amatorzy preferują fotografię oranzowaną, gdzie osoba ustawia model a wynik w dużej mierze zależy od jego inwencji, fantazji.

W grupie drugiej efekty działalności w większej mierze zależne są od przypadku. Respondenci robią zdjęcia błyskawiczne, część z nich przed naciśnięciem migawki ustawia obiekt.

Z analizy tej możemy wyciągnąć wniosek, że fotografia jest tą dziedziną twórczości w której ujawniają się plastyczne zainteresowania osób fotografujących.

Dla części osób, które wcześniej interesowały się plastyką fotografia jest dziedziną autotelicznej twórczości pogłębiającej i rozszerzającej uczestnictwo i aktywność kulturalną. Dla większości fotografia pełni ważną rolę twórczego amatorskiego uczestnictwa w kulturze, bez tendencji rozszerzania aktywności na inne dziedziny kultury. Ilustrację uprzednio przedstawionych zjawisk zachodzących w działalności fotoamatorów będzie bliższa prezentacja kilku fotoamatorów.

Chcemy przeanalizować i zestawić typy motywacji i postawy opisywanych osób oraz utworzyć typologię dróg dojścia do działalności ekspresyjnej. Obecnie przejdziemy do prezentacji 3 osób, które swoich zdjęć nie pokazywały na wystawach. Typowa dla tej grupy fotoamatorów jest postać 24 letniego mężczyzny ze średnim technicznym wykształceniem. Posiada on aparat fotograficzny typu Smiena 8, fotografuje od 5 lat, lecz od roku nieco intensywniej.

Posiada 1 książkę z dziedziny fotografii, nie chodzi na żadne wystawy, nie próbował malować ani rzeźbić.

Zapytany o zainteresowania wymienił sport./interesuje się nim jako kibic/ i fotografię.

Od roku jest żonaty, co ma wpływ na wzmożenie działalności fotograficznej. Ostatnio najczęściej fotografuje żonę na spacerach, często też fotografuje sytuacje rodzinne np: imieniny wesela. Nie próbował robić zdjęć na wzór innych oglądanych w gazetach, kinach, częściej robi zdjęcia latem niż zimą.

Na odwrocie wykonanych przez siebie zdjęć umieszcza daty.

Uważa, że najlepsze jego zdjęcie to portret ~~z~~ony w kwiatkach, gdyż jest wyraźne i dobre technicznie. Na pytanie czym jest dla niego fotografia odpowiada, że jest rozrywką, relaksem, przyjemnym hobby. Równie typową dla tej grupy jest postać 30 letniej pielęgniarki. Fotografuje ona od 8 lat, od narodzin dziecka, gdy mąż kupił aparat Ami z lampą błyskową i od męża nauczyła się robić zdjęcia. Nie posiada żadnej książki z dziedziny fotografii, nie chodzi na wystawy.

W czasie wolnym ogląda programy telewizyjne, rzadko chodzi do kina, mało czyta książek. Gdy dziecko było małe robiła z mężem więcej zdjęć, a na odwrocie notowała daty. Obecnie fotografuje rzadko.

Do sytuacji typowych, w których fotografuje zaliczyła zjazdy rodzinne, przyjęcia, spacer z dziećmi.

Najczęściej fotografuje w domu posługując się lampą błyskową. Gdy zależy jej na zdjęciu robi to zdjęcie kilka razy, zmieniając parametry techniczne, żeby mieć pewność, że jedno z nich będzie dobre. Fotografia dla niej jest ~~uwiecznieniem~~ⁿⁱ pewnej sytuacji, pamiątką wywołującą wspomnienia. Nietypową postacią dla tej grupy jest posać 24 letniego studenta matematyki.

Robi on zdjęcia od 3 lat, posiada aparat Smiena 8.

Turystyka jest jego życiową pasją, nie interesuje się sztuką, posiada kilka albumów fotografii krajoznawczej. Robi zdjęcia tylko na wyjazdach turystycznych, fotografuje przyrodę, obiekty historyczne bez człowieka w kilku ujęciach tj. w planie ogólnym i w zbliżeniach. Nie próbował robić zdjęć na wzór, ani nie

wyróżnia wśród zdjęć zrobionych przez siebie najlepszego. Zdjęć rodzinnych w zasadzie nie robi. Osoba ta twierdzi, że fotografia jest dokumentacją jej wyjazdów.

Działalność fotograficzna dwóch pierwszych przedstawionych osób jest charakterystyczna i typowa dla całej grupy fotoamatorów, postać studenta jest nieco nietypowa.

Grupa ta jest względnie jednolita. Większa różnorodność motywów i postaw występuje w drugiej grupie fotoamatorów wystawiających swoje zdjęcia.

Dość charakterystyczną postacią w tej grupie jest 27 letni mężczyzna ze średnim technicznym wykształceniem, posiada on sprzęt fotograficzny wysokiej klasy.

Fotografuje on 12 lat, lecz jak podkreśla w swoich wypowiedziach, od 3 lat fotografię traktuje poważnie, oprócz tego interesuje się radiotechniką.

Na głębsze zainteresowanie się fotografią wpłynął fakt przeglądnięcia czasopisma "Fotografia", kiedy osoba ta zauważyła że można robić inne zdjęcia niż pamiątkowe.

Od tego czasu fotoamator ten zaczął regularnie uczęszczać na wystawy fotograficzne, kupił nowy sprzęt fotograficzny wysokiej klasy. Robiąc zdjęcia na niskim się nie wzoruje, szuka nowych form, wypowiedzi, często fotografuje ten sam obiekt kilka razy, ponieważ za każdym razem widzi go inaczej. Zdjęcia rodzinne robi przy okazji świąt, uroczystości rodzinnych, są to zdjęcia niepozowane.

Najczęściej robi zdjęcia latem, gdyż wtedy ma największe możliwości plenerów. Pasjonuje go fotografia barwna, b. częsta w swoich zdjęciach, stosuje fotomontaże. Po raz pierwszy wystawił swoje zdjęcia w 1973 roku na "Pierwszym kroku w fotografii".

Na pytanie co skłoniło go do pokazania swoich prac odpowiedział "chciałem udowodnić sobie i innym, że coś potrafię zrobić".

Fotografia jest dla niego: "możliwością wypowiedzenia się. Gwarantuje znalezienie się w środowisku, styczności z innymi ludźmi, zrozumienie innych dziedzin sztuki".

Nieco inaczej przedstawia się działalność fotograficzna 40 letniego technika. Jego hobby to fotografia i rzeźba w korze i drzewie. Fotografuje od 5 lat, od roku gdy zapisał się do Poznańskiego Towarzystwa Fotograficznego zainteresował się fotografią głębiej.

"Każdy zaczyna fotografować rodzinę, znajomych potem zaczyna się nudzić, szukać, próbuje robić inne zdjęcia."

To co przedtem rzeźbił w korze i drzewie obecnie fotografuje tj. portrety i pejzaże. Fotografia daje mu większe możliwości "wyżycia się". Robi zdjęcia cały rok, często wyjeżdża na plenery. Przedtem amatorsko zajmował się rzeźbą i uważa, że to pomaga mu wyszukiwać piękno i ułatwia kompozycję ^{kadru} ~~kadur~~. Do pokazania zdjęć na wystawie skłoniły go jak twierdzi "sprawy ambicjonalne" ponieważ wcześniej chodził na wystawy i uważał, że ma też dobre zdjęcia.

Obecnie posiada kilka wyróżnień i dyplomów z ogólnopolskich wystaw fotograficznych. Nie lubi robić zdjęć rodzinnych, robi je najczęściej w czasie ważniejszych wydarzeń w rodzinie. Fotografia jest dla niego "jakąś częścią mego życia", dużą częścią, to jest moja pasja. Jak mam chwilę wolnego czasu to przeglądam negatywy, albumy fotograficzne".

Nietypową postacią w tej grupie jest 60 letni mężczyzna z wyższym wykształceniem technicznym.

Jak zdał maturę ojciec kupił mu aparat fotograficzny i fotografuje od 40 lat. W czasie wojny pracował jako fotograf w niemieckiej fabryce samochodów.

Wiedzę i umiejętność zdobywał samodzielnie, posiada obszerną literaturę z dziedziny fotografii i albumy fotograficzne.

Trzydzieści lat temu robił rysunki ołówkiem głównie pejzaże, fragmenty architektury, lecz rysunkiem zajmował się krótki okres.

Często w działalności swojej wzorował się na pracach znanych fotografików.

Większość jego zdjęć to fotografie rodziny, córki mają założone albumy fotograficzne. Fotografuje imieniny, zjazdy rodzinne, śluby obecnie małe wnuczki. Większe satysfakcje dają mu zdjęcia przyrody, głównie robi pejzaże lub refleksy słońca na wodzie.

Obecnie jest na emeryturze, w 1975r. wystawił swoje zdjęcia na wystawie "Pierwszy krok w fotografii". Mówi o tym:

"zapraǳiałem skontaktować się z innymi ludźmi, bardzo się z nimi zżyłem. Swoje główne doświadczenia mam z literatury,

lecz kontakt z tymi ludźmi pozwala mi inaczej spojrzeć na fotografię".

Po prezentacji tych postaci możemy stwierdzić, że działalność amatorska może kształtować się na różnych poziomach zaangażowania i że w działalności tej występują różne motywy.

U trzech pierwszych przedstawionych osób działalność amatorska kształtuje się na pewnym stałym poziomie, u żadnej z tych osób nie występuje chęć pogłębienia swoich umiejętności, występuje brak aspiracji w tej dziedzinie. Wartościami nadrzędnymi, które skłoniły osoby te do działalności fotograficznej były wartości rodzinne: np. założenie rodziny, przyjście na świat dziecka lub uprawianie turystyki.

Fotografia dla tych osób jak i dla całej grupy pełni rolę wartości środka podporządkowanego wartościom celom, uprawiana jest sporadycznie, nie rozszerza uczestnictwa i aktywności na inne dziedziny kultury. Na tym tle zupełnie inaczej przedstawia się działalność trzech następnych osób z drugiej grupy. Fotografia dla tych osób jest dziedziną twórczości amatorskiej, która kształtuje ekspresyjną i twórczą podstawę względem kultury, budzi ambicję i chęć osiągnięć. Typowa jest wypowiedź jednego z respondentów "chciałem udowodnić sobie i innym, że też coś potrafię". Na działalność tę fotoamatorzy przeznaczają wiele pieniędzy i czasu wolnego, fotografię traktują b. poważnie, co podkreślają w swoich wypowiedziach np: "jest to część mego życia" "przygoda mego życia itd."

Najbardziej charakterystyczna dla tej grupy jest postać technika, który fotografuje od 12 lat, a poważnie zajął się robieniem zdjęć od 3 lat.

Pod wpływem długiego praktykowania nastąpiło przesunięcie w skali wartości. Fotografia z wartości śródka zyskała wartość celu. W tej grupie respondentów zjawisko to najczęściej następowało bądź po zetknięciu się z osobą, która potrafiła zainteresować fotografię, wskazać na jej wartości estetyczne, bądź po przeczytaniu książki czasopisma fotograficznego. U osób interesujących się wcześniej plastyką proces pogłębiania zainteresowania i dochodzenia do działalności ekspresyjnej odbywał się szybciej niż u osób, które wcześniej tych zainteresowań nie wykazywały.

Zupełnie odmienny typ działalności wystąpił tylko u jednego respondenta. Pierwszym jego filmem były sfotografowane konary drzew i kompozycja z kamieni. W tym przypadku możemy mówić o wystąpieniu ekspresji już w początku działalności amatorskiej bez wystąpienia okresu wstępnego dojścia do ekspresji.

Wnioski końcowe

Analiza rynku fotograficznego pozwala nam stwierdzić, że główną, najliczniejszą grupą amatorów tworzą fotoamatorzy pracujący na sprzęcie fotograficznym popularnym i młodzieżowym. Wydatki na aparaty tej klasy nie przekraczają kwoty 700,-zł. Zakup aparatów fotogr. cechuje sezonowość i osiąga szczyt w II kwartale.

"Potrzebę fotografii" zaliczyliśmy do potrzeb- aspiracji, gdyż nie ma żadnych norm tworzących presję lub nacisk społeczny, ani obyczaju kształtującego oczekiwania w zakresie takiej formy uczestnictwa kulturalnego. Potrzebę tę cechuje dowolność, posiada ona charakter zarówno indywidualny jak i społeczny, a działalność na polu fotografii może być środkiem lub celem. Wytwór tej działalności- zdjęcie jest znakiem właściwym, a jego komunikowanie polega na odbiorze i interpretacji w danej grupie społ. dzięki znajomości wspólnej konwencji. Fotografia może spełniać różne funkcje w życiu społecznym.

Jedną z ważniejszych funkcji fotografii w działalności amatorskiej jest funkcja pamiątki, dokumentu.

W tym wypadku zdjęcie jest traktowane jak notatka informacyjna utrwalająca wygląd osób bliskich, znajomych.

Funkcja fotografii ma ścisły związek ze sposobem robienia zdjęć. Zdjęcia, które mają pełnić rolę pamiątki są komunikatem, a więc fotoamator "zagęszcza informacje" poprzez ujęcie osób w grupie w planie ogólnym. W tego typu zdjęciach liczy się głównie warstwa ilustracyjna.

Działalność fotoamatora cechuje okazyjność, zdjęcia przez nich wykonywane ^{wal} utrudniają ważniejsze wydarzenia życia rodzinnego np: ślub, imieniny, zjazd rodzinny, święta itd. Taki typ fotografii rodzinnej jest b. tradycyjny. Fotografia jest elementem towarzyszącym zjawiskom, które dla grupy są pewną wartością.

Fotografia jest tu wartością środkiem, celem jest utrwalenie takiego zjawiska, które w danej grupie ma wartość uroczystą, jest szanowane przez środowisko społeczne. Fotografia utrwalająca sytuacje uroczyste pełni w danej grupie funkcje integracyjne, scala wszystkich uczestników uroczystości, zdjęcie odgrywa później rolę pamiątki, dokumentu. Coraz częściej obok tradycyjnego typu fotografii rodzinnej związanej z okazjami pojawia się nowy typ. Jest to fotografia "bez okazji" rejestruje ona wydarzenie życia codziennego np: zajęcia domowe, niedzielny obiad, spacer itd. zdjęcia wykonywane są błyskawicznie, co zbliża ten typ fotografii do reportażu. W związku z tym możemy mówić o pewnym procesie zmniejszania się, w fotografii elementów odświętności na rzecz rejestracji wartości codziennych. Do tych wartości codziennych, mimo ich okazyjności możemy zaliczyć weekendy, wycieczki, wczasy. Ta dziedzina fotografii zajmuje równie ważne miejsce w działalności fotoamatorów co fotografia rodzinna. W działalności fotoamatorów wyżej opisanych, fotografia jest wartością środkiem, jest traktowana instrumentalnie, utylitarnie.

W części fotoamatorów pod wpływem długiej praktyki następuje pogłębienie zainteresowania, co przejawia się w przesunięciu wartości. Fotografia z wartości środka staje się wartością celem, staje się dziedziną amatorskiej twórczości ekspresyjnej. Jest formą wypowiedzi, dostarcza wielu wrażeń estetycznych, a także rozszerza uczestnictwo w kulturze. Taką działalność możemy częściowo traktować jako autoteliczną, działalność samą dla siebie dla samej przyjemności tworzenia. Amatorzy czyniący próby w dziedzinie fotografii artystycznej robienie zdjęć rodzinie lub osobom znajomym traktują jako działalność uboczną.

Takie wartościowanie jest wyrazem wysokich ambicji i aspiracji kulturalnych oraz uwidoczniać chęć odcięcia się od amatorów, którzy tylko uprawiają fotografie rodziny. Chcą oni być zaliczeni do kategorii artystów fotografików, występuje tu zjawisko autodezygnacji przez osiągnięcie i dążenie kulturalne. Dla większości jednak, działalność na polu fotografii pełni ważną rolę twórczego, amatorskiego uczestnictwa w kulturze. Jest to działalność charakteryzująca się sezonowością, związana jest z różnymi okazjami rodzinnymi lub wyjazdami, lecz bez tendencji rozszerzania aktywności na inne dziedziny kultury.

Przypisy:

1. A. Kłoskowska, Społeczne ramy kultury, Warszawa 1972
2. St. Ossowski, Dzieła t.3, Warszawa 1967
3. Cz. Matuszewicz, Psychologia Wartości, S.60
4. A. Kłoskowska, Społeczne ramy kultury, Warszawa 1972
5. *tamże*
6. A. Kłoskowska, Kultura masowa, Warszawa 1964, S.86-93
7. J. Duvignand, Socjologia sztuki, Warszawa 1970, s 141-148
8. w E. Morin, Nowe kierunki badań nad środkami masowego przekazu
"Film na świecie" 1974 nr 7, S 9-10.
9. A. Bazin, Film i rzeczywistość, Warszawa 1963, S.8-19
10. w. E. Morin, Nowe kierunki badań nad środkami masowego przekazu
"Film na świecie" 1974, nr 7, s.11-12.
11. Kumor A, Palczewska D, Niektóre problemy społecznego
funkcjonowania sztuki w epoce mechanicznej reprodukcji
"Kwartalnik Filmowy" 1965 nr 4.
12. E. Morin, Kino i wyobraźnia, Warszawa 1975 S.31-69
13. Metody statystyczne w socjologii red. K. Szaniawski,
Warszawa 1968 s.267-274 $Q = \frac{ad-bc}{ad+bc}$

Bibliografia

1. Bazin A. *Film i rzeczywistość*, Warszawa 1963
2. Benjamin W. *Twórca jako wytwórca*, Poznań 1975
3. Czartoryska U, *Od pop-artu do sztuki konceptualnej*,
Warszawa 1973
4. Czartoryska U. *Sygnały mijającej teraźniejszości*,
"Fotografia" 1976 nr 1 s.2-4
5. Duvignaud J, *Socjologia sztuki*, Warszawa 1970
6. Garstecki J, *Trzecie oko*, Kraków 1975
7. Jackiewicz A, *Antropologia filmu*, Kraków 1975
8. Kłoskowska A, *Kultura masowa*, Warszawa 1964
9. Kłoskowska A, *Społeczne ramy kultury*, Warszawa 1972
10. Kracauer S, *Teoria filmu*, Warszawa 1975
11. Kumor A, Palczewska D, *Niektóre problemy społecznego
funkcjonowania sztuki w epoce mechanicznej reprodukcji*
"Kwartalnik Filmowy" 1965 nr 4
12. Matuszewicz Cz. *Psychologia wartości*, Warszawa-Poznań 1975
13. Morin E. *Kino i wyobraźnia*, Warszawa 1975.
14. Morin E. *Nowe kierunki badań nad środkami masowego przekazu*
"Film na świecie" 1974 nr 7, Warszawa s.3-15
15. Ossowski S, *Dzieła t. III*, Warszawa 1967
16. Siciński A. *Dziś i jutro kultury polskiej*.
17. *Metody statystyczne w socjologii* red. K. Szaniawski,
Warszawa 1968.
18. *"Rocznik statystyczny województwa poznańskiego"*, Poznań 1974
19. Miller J. *Spór z McLuhanem*, Warszawa 1974

Kwestionariusz do badań nad aktywnością
fotoamatorów

1. Czy ma P. zajęcie które stanowi dla P. ulubioną rozrywkę, hobby ?
2. Od ilu lat P. fotografuje ?
3. Jak to się stało, że zaczął P. fotografować ?
4. Czy posiada P. książki z dziedziny fotografii, albumy fotog. książki o sztuce ?
5. Kiedy był P. ostatnio na wystawie fotograficznej malarstwa, sztuki?
6. W jakich sytuacjach robi P. zdjęcie najczęściej ?
7. Kiedy ostatni raz P. fotografował ?
Jaka to była okazja ?
8. Czy przed naciśnięciem migawki najczęściej:
 - a/ ma P. zdjęcia dokładnie przemyślane
 - b/ w momencie robienia ustawia P. obiekt
 - c/ robi P. zdjęcia błyskawiczne
 - d/ inaczej
9. Czy próbował P. malować, rzeźbić ?
10. Czy pamięta P. swój pierwszy film ?
11. Czy robi P. zdjęcia na wycieczkach, wczasach ?
 - a/ przyrodę, obiekty historyczne bez ludzi
 - b/ na tym tle ustawia P. rodzinę, znajomych
 - c/ na tym tle sam się P. fotografuje
12. Czy zdarza się, że fotografuje P. ten sam obiekt kilka razy ? Dlaczego ?.

13. Czy próbował P. robić zdjęcia takie same jak oglądane
w gazecie, w kinie ?
14. Czy robi P. zdjęcia rodzinne ?
W jakich sytuacjach najczęściej ?
15. Czy ma P. zdjęcia, które uważa P. za najlepsze ?
Dlaczego ?
16. Czy są określone pory roku, w których robi P.
a/bardzo dużo zdjęć
b/nic lub bardzo mało
17. Czy robi P. slajdy ?
18. Co skłoniło P. do przekazania swoich zdjęć na wystawie ?

Dane o respondentzie :

Wiek :

Płeć :

Wykształcenie :

Pierwszy aparat :

Zmiany aparatów :

Obecnie posiadany sprzęt fotograficzny :

